

Шпак Володимир Володимирович, здобувач
Хмельницького регіонального відділення
навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри криміналістики та
судової медицини Національної академії
внутрішніх справ **Антощук А. О.**

СИСТЕМА ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ОБШУКУ, СПРЯМОВАНИХ НА ВИЯВЛЕННЯ ТАЙНИКІВ І СХОВИЩ У ПРИМІЩЕННЯХ

Із давніх-давен люди намагалися пристосувати місця в своїй оселі для приховування там речей, які вважали особливо цінними. Як показує слідча практика сучасні злочинці теж проявляють неабияку фантазію та вдачу, приховуючи предмети здобуті злочинним шляхом (гроші, коштовності), знаряддя і засоби злочину, об'єкти вилучені з вільного обігу (наркотики, зброю) в своїх квартирах чи інших приміщеннях. Про способи обладнання тайників і сховищ повинен знати слідчий і оперативний працівник, і вміти виявляти такі місця при проведенні обшуків.

Відповідно до ч. 1 ст. 234 КПК України, обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуто внаслідок його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

Важливе значення має пошук об'єктів, схованих у спеціальних тайниках (створених чи пристосованих сховищах, прихованих від інших, відомих не всім) або в інших суб'єктивно недоступних місцях (важкодоступних, незручних, непридатних для зберігання). Слід мати на увазі, що злочинці часто застосовують витончені способи переховування предметів, прагнуть їх замаскувати, перешкодити доступу до них. Однак повністю усунути демаскуючі ознаки практично неможливо.

Система тактичних прийомів, спрямована на пошук об'єктів, схованих у спеціальних тайниках або інших суб'єктивно недоступних місцях, може включати:

- 1) аналіз ознак предмета пошуку;
- 2) зіставлення предмета пошуку з різними об'єктами місця обшуку;
- 3) орієнтацію на професійні (чи інші) навички обшукуваного під час визначення місця схову;
- 4) використання можливостей типових аналогів;
- 5) аналіз окремих ділянок приміщення, меблів, інших об'єктів з метою встановлення демаскуючих ознак;
- 6) зіставлення однакових предметів між собою.

Запропоновані прийоми вимагають їх стислої інтерпретації. Так, аналіз ознак предмета пошуку полягає в тому, щоб визначити (чи припустити) можливі його властивості та інші особливості (розміри, масу, об'єм, специфіку умов зберігання тощо.)

Наступним прийомом системи є зіставлення предмета пошуку з різними об'єктами місця обшуку. Такий прийом дозволяє встановити найбільш ймовірні місця можливого зберігання і виключити ті з них, в яких не може бути сховано предмет пошуку (за своїми розмірами, особливостями будови, можливістю руйнування та ін.). Характер тайників залежить від особливостей об'єктів, схильностей особи, яка переховує їх, здатності її до фантазування.

Під час визначення місця схову як тактичний прийом може бути розглянута орієнтація на професійні (чи інші) навички обшукуваного. Злочинець вдається до тих способів, якими він краще володіє, використовує звичні виробничі методи. Це неминуче відображається на обранні місця приховання, конструкції тайника, способі маскування. Професія людини визначає можливість наявності у неї тих чи інших інструментів, знарядь, сировини, матеріалів, що можуть бути використані для створення тайників, приховування слідів та знарядь злочину.

Тактичним прийомом системи є використання можливостей типових аналогів. Аналоги – це типові випадки виявлення тих чи інших об'єктів у певних місцях. Документи виявляють у книжках, музичних інструментах, предметах одягу; зброю – у м'яких частинах меблів, книгах, тайниках, що зроблені в стінах чи підлозі, підсобних приміщеннях або санвузлах.

Важливе значення має й такий тактичний прийом системи, як аналіз окремих ділянок приміщення, меблів та інших об'єктів з метою встановлення демаскуючих ознак. Характер демаскуючих ознак залежить від конкретних умов, в яких діє особа, особливостей місць приховування предметів, дій обшукуваного. У приміщеннях місце схову виказують різниця у фарбуванні предметів, сліди на підлозі, відсутність сполучення шпалер та ін. Демаскуючі ознаки є своєрідними негативними обставинами, які сигналізують про необхідність пошуків у певному місці.

Тактичним прийомом є також зіставлення однакових предметів між собою. Зіставлення дозволяє виявити різницю між однорідними предметами, що може бути пов'язано з переховуванням у них предметів пошуку.

Отже, у системі засобів встановлення істини у кримінальному провадженні важливе місце займає обшук – одна із слідчих (розшукових) дій, що зазвичай має невідкладний характер. А використання тактичних прийомів обшуку сприятиме працівникам поліції своєчасному та повному виявленню і вилученню предметів, документів, що мають значення для розслідування.